

„A tanítás nekem nem munka volt, hanem életforma”

Beszélgetés Márton Gáborral, akinek a békéscsabai Tanítóképző Főiskolán az idei tanévnyitón ötvenéves tanítói szolgálata után **aranydiplomát** adtak át.

-Nagy idő ez az ötven év.

-Nagy idő, de mégis eltelt egy pillanat alatt. Mintha tegnap lett volna, hogy elkezdtem tanítani.

-Úgy tudom, sokan voltak testvérek. Hogyan lehettél te mégis „iskolázott” ember?

-Tízen voltunk testvérek. Igazad van, a magamfajta gyerekeknek csak álom volt, hogy tanító lehessen. De amikor én hatéves voltam, a vasutas édesapám meghalt tüdőbajban, édesanyám itt maradt a tíz gyerekkel. El lehet képzelni, mennyi gond volt. Úgyhogy a négy kisebb – köztük én – bekerült a szegedi árvaházba, bakterháznak is mondtuk. De még olyat! Külön hálószoba, tanuló, fürdőszoba volt, adtak cipőpasztát, fogkrémet, adtak ruhát. És a kitűnő tanulók tovább is tanulhattak. Úgyhogy én 1944 áprilisában végeztem el az Újvidéki Tanítóképzőt.

-Merrefelé tanítottál?

-Az ötven évet elejétől a végéig Endrődön tanítottam, illetve egy évig voltam a gyomai művelődési osztályon, de nem szerettem, mert folyton azzal nyaggattak, melyik pedagógus jár templomba, mondjam meg. Mikor már nagyon meguntam, azt feleltem: - Azt nem tudom, de ha kíváncsiak hogy ki jár a kocsmába, azt fejből is meg tudom mondani. Le is váltottak, hál’ Istennek, igen hamar.

-Melyik iskolában kezdtél?

-1945 januárjában az endrődi polgári iskolában.

-Milyen volt az akkori hangulat?

-Nagy volt a bizonytalanság, a férfi pedagógusok nem voltak itthon, az iskola belövést kapott, a falu magába volt görnyedve, mindenki gyászolt.

-Sokáig voltál tanyai tanító is. Úgy mondják, ezek az évek duplán számítanak.

-Huszonkilenc évig tanítottam tanyán, de én nem számolom duplán, nagyon szerettem ott élni.

-Nehezen tudnák elképzelni Téged városi embernek.

-Egyszer mentünk Pesten a feleségemmel az utcán. Jött valaki szemben, és én annak rendje és módja szerint megemeltem a kalapom. Csak a döbbsent tekintet ébresztett rá arra, hogy én itt, Pesten is tanyai módra viselkedem. Mikor nyugdíjasok lettünk, felmerült, hogy el kellene költöznünk valamelyik gyerekünkhöz. De nem lett belőle semmi. Egyrészt, mert nem tudtuk eldönteni, hogy melyikhez menjünk a három közül. Másrészt - ha én most elmegyek, még egy fröccsöt sem tudok ott meginni, nekem ott nincs senkim, minden barátom itt marad. meg ott is majd elkezdnek mindenkinek köszönetet, azt hinnék azok is, hogy meghibbantam. Úgyhogy itthon maradtunk.

-Milyen volt a tanyai tanítók élete?

-1-8. osztály járt a kezem alá, volt olyan, hogy ez száznál is több gyereket jelentett. Egy nagy szikes puszta közepén volt a csejti iskola. Ha fagy volt, ha eső esett, ha olyan szél volt, hogy majd' felkapta az embert, ezek a pici, tanyai óvodátlan gyerekek akkor is jöttek az iskolába. Kilométereket gyalogolt a kis hatéves, mire odaért, elázott. Addigra befűtöttem, mert a takarító is én voltam, kimostuk a kis harisnyát, papucsot adtam rájuk. Akkor megfogtam azt a kis ügyetlen kezét, mert még a ceruzát sem tudta megfogni, és elkezdtük alakítani a betűket. Az ember minden nap látta, hogyan tökéletesedik a keze alatt - ami a világon a legfontosabb- a gyermek. Mire a nyolcadikat elvégezte, kialakult, kezdhette az életet. A tanyán nem volt rossz gyerek. Azok a gyerekek tudták, hogy a munkát el kell végezni. Persze volt úgy, hogy a szülő úgy adta a gyereket a kezem alá: - No, ez egy haszontalan kölkök, csak a bőrével számoljon el a tanító úr...A tanyán csak az a tanító maradt meg, aki maga is vállalta az ottani emberek életét. Ezek a tanítók összefogták az olvasóköroket, színjátszó szakkört vezettek, zeneestet rendeztek, ott voltak a szüreti bálon, az aratóbálon. Én még futballmeccset is szerveztem: a csejti legények futballoztak más tanyai legényekkel, - jó volt, együtt voltunk. A tanyai tanító ott kellett legyen a lakodalmakban, a temetésekben, a disznóvágásokon - volt olyan, hogy engem egyszerre három disznóvágásra is hívtak, el is mentem mind a háromra. Sokszor meg hivatalos ügyeket kellett intézni. Én, amikor a háború után odakerültem, sok levelet írtam meg a Vöröskeresztnek, mert az emberek keresték a hozzátartozóikat. Volt olyan is, hogy végrendeletet írtak meg velem. De mivel messze volt a falu, a marhalevél- kezelő is én voltam. Egyszer még szüléshez is elhívtak: - Te iskolázott ember vagy. Mondom nekik, hogy hívjatok bábát. - Most nem ér rá. Hát... kimentünk ketten szamárháton... Nagyon melegem volt... Szerencsére, mire odaértünk, már ezen a világon volt a szép kis barna hajas baba.

-Nagylapson hogy érezted magad?

-Nagylapos volt az életem egyik legszebb időszaka. Ott már villany volt, kövesút volt, nagyon összetartó nép lakott ott. Olyan is volt, hogy kerékpárral bementünk együtt nagylaposiak Mezőtúrra a moziba. Nem volt messze- 10 kilométer.

-Akkor már nős voltál. Hogyan viselte a feleséged ezt a sok - sok elfoglaltságot?

-Ő is részt vett mindenben. Az én feleségem egy csodálatos asszony, ő is pedagógus, 42 éve élünk együtt. Három gyönyörű - és jó gyereket szült nekem. A két lányom pedagógus, a fiam építészmérnök. Van hét unokám - eddig! A mi családjukban olyan is megtörtént, hogy a kisebbik lányom szült öt évvel ezelőtt, március 24- én /Gábor napkor/ egy fiút, rá három évre, szintén március 24- én pedig egy lányt. Hát ez olyan csodálatos ajándék volt nekem, amivel semmilyen kitüntetés nem ér fel.

-Ha megkérdezhetem: hogy állsz az anyagiakkal? Ház? Kocsi? Víkendház?

-Amúgy nagyon gazdag vagyok, de anyagilag nem sokra vittem. 1972- ben sikerült pedagógus-kölcsönrel egy családi házat felépítenem. Volt egy Trabantom is, de a gyerekeknek adtam. Ennyi.

-Az aranydiplomával járó pénzt mégis felajánlottad a Kisréti Gyógy szálló Alapítványnak. Úgy tudom, a képviselői járandóságodat is átutaltattad iskolai alapítványra.

-Igen. Mert ugye, ha én felvettem volna, az aranydiplomával járó 8.000,- forintot, abból egyből levonták volna a felét adóra. Ezeknél az alapítványoknál mégiscsak jobb helye van a pénznek. Hagy boldoguljanak.

-Fárasztó a tanítás?

-Fárasztó, de nem lehet belefáradni. Mert a gyerek nem csak a tankönyvből való tanítást akarja. A gyerek önző: magát a pedagógust akarja. Ebben használódik el, ebben ég el az igazi tanító.

-Akkor nem is hiányzik már a gyerekzsivaj?

-Nem, mert minden nap hallom. Egy a szerencsém, hogy a házunk ablaka a ligeti iskola udvarára néz, úgyhogy örökösen behallik a szaladgálás, a rajcsúr. Ha megyek valahová, úgy intézem, hogy keresztülmehessek az iskolaudvaron, olyankor a gyerekek köszönnek. Ha nem ismerem, megkérdem: - Ki az apád? Megmondja. No, azt ismerem, tanítottam. - Hát a nagyapád? Azt is megmondja. No, az meg a komám volt.

-A szokványos kérdés: - Ha újból kezdenéd, ismét tanító lennél?

-Én nagy megtiszteltetésnek veszem az élettől, hogy erre a pályára juthattam, hogy falusi tanító lehettem. Egy tanító, ha „eredményre” gondol, akkor a tanítványaira gondol. A becsületes autószerelőkre, a jó kereskedőkre, akiket a falu megbecsül. Fülöp Imrére, Rojik Miskára gondolok, akik szintén tanítók – tanárok lettek, és a barátaim voltak... Földvári Józsi elektromérnökre, Madarász Laci gépészmérnökre, Gergely Ági Európa-szerte ismert költőre, vagy az olimpiai bronzérmes bajnokra, Varjú Vilire. Sajnos őt a nyár elején búcsúztattam el az endrődiektől a pesti temetőben. Ez majdnem olyan, mintha az ember a saját gyermekét temetné, nagyon fájdalmas dolog.

-Sok embert ismersz a faluban?

-Mindenkit. Az ötven év alatt rengeteg tanítványom volt. Jön velem szemben valaki az utcán, komoly felnőtt, nekem pedig eszembe jut, hol ült a padban, milyen csibészséget követett el, vagy milyen csillogó szemmel hallgatta a magyarázatokat... A kis hat éves Margitka az első sor szélén ült, és mindig nagyon figyelt. Nézett, nézett, aztán a pad elé lépett lassan, úgy figyelte a magyarázatot. Aztán hátratette a kis kezét, fél lépésekkel lassan lépegetett a katedra felé, aztán odaállt az asztalomhoz, felkapaszkodott az ölembe, nézte, hogyan beszélek. Ott ült az óra végéig. Jó negyven év múlva – az unokáját tanítottam – eljött egy szülői értekezletre, és felemlgettük a régi történetet. – Aztán oda merne-e most is ülni az ölembe, Margitka? Oda, tanító úr, már oda... Nagyot nevtünk. De igaza volt, lassan megéri az ember a pihenésre. Mint ahogy az új lomb letolja a tavalyit, az idős ember is helyet ad a fiatalnak. Ha majd engem is kivisznek a szüleim után a temetőbe, itt hagyok – a tanítványaimon kívül – még vagy 15 könyvet endrődi hagyományokról, a sportról. Addig is, ha Isten segít, még megírom Varjú Vilinek az életét. Most helytörténeti szakkört vezetek. Mert a helytörténet az nagyon fontos a gyerekeknek. Ha gyerekkorban nem ismeri meg a faluja történetét, sose tudja úgy igazán megszeretni. Ez a titka annak, hogy nekem a néprajz ilyen fontos. És ezt csinálni kell, amíg él az ember.

További jó egészséget, Tanító Úr!

Hornokné Németh Eszter